

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: Leonie van Cramwinckel-Bloch

Introductie

Binnenkort ontvang jij gast spreker Leonie van Cramwinckel - Bloch in de klas. Leonie maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgung. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een nagesprek. Het is belangrijk om naar aanleiding van [de bijgevoegde biografie](#) vragen voor te bereiden, die aan Leonie kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepingsvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Leonie kunt doen.

Duur les: 60 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7/8

Thema: WO2, Jodenvervolgung, vrijheid

Leerdoelen:

- Leerlingen denken na over oorlogen waarover zij gehoord hebben en wisselen kennis uit.
- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten.
- Leerlingen onderzoeken een historische bron a.d.h.v. de zie-denk-vraag-methode.
- Leerlingen doen onderzoek naar een familielid van de gast spreker die de Holocaust niet heeft overleefd.
- Leerlingen denken na over de betekenis van vrijheid
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gast spreker.

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	10 minuten
Opdracht 1: Oorlog toen en nu	5 minuten
Opdracht 2: Generaties	5 minuten
Opdracht 3: Tijdlijn	10 minuten
Opdracht 4: Zie-denk-vraag	10 minuten
Opdracht 5: Zolang je naam genoemd wordt	10 minuten
Opdracht 6: Vrijheid	5 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	5 minuten

Voorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepingsvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan Leonie kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van Leonie](#) na afloop van de les.
- Bekijk gezamenlijk als start het filmpje [filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#).

Opdracht 1

Oorlog toen en nu

Leerlingen denken na over oorlogen waarover zij gehoord hebben en wisselen kennis en gedachten uit.

Tips:

- Wees je bewust van eventuele oorlogsverhalen en ervaringen in de klas.
- Benoem dat oorlogen (helaas) iets van alle tijden is.
- Benoem dat er vandaag de dag ongeveer 110 miljoen mensen (waarvan 1/3e kind) op de vlucht zijn voor oorlog.

Opdracht 2

Generaties

Leerlingen bedenken tot welke generatie Alfred behoort en denken na of de oorlog ook in de levens van deze generatie een rol kan spelen.

Tips ter bespreking:

- Het antwoord op vraag b; of mensen die na de oorlog zijn geboren last kunnen hebben van wat er tijdens de oorlog is gebeurd met hun familie, is waar. Benoem dat voor veel kinderen van oorlogsslachtoffers een oorlog zijn sporen achterlaat. Een oorlog werkt vaak generaties lang door. Kinderen die de oorlog niet hebben meegemaakt, hebben vaak te dealen met de trauma's van hun ouders (of grootouders).
- Benoem dat ook de oorlogen die nú in de wereld gaande zijn, hun sporen na zullen laten bij de volgende generaties.

Opdracht 3

Tijdlijn

Leerlingen maken een tijdlijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde.

1. Adolf Hitler komt aan de macht en veel Joden vluchten uit nazi-Duitsland – 1933
2. Kristallnacht: huizen en winkels van Joden worden vernield. Het is vanaf dit moment moeilijk om uit nazi-Duitsland te vluchten – 1938
3. Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland en de nazi's zijn de baas in Nederland – 1940
4. Door de invoering van de anti-Joodse maatregelen worden Joodse kinderen van school gestuurd – 1941
5. Joden worden opgeroepen zich te melden om te gaan 'werken' in kampen, de eerste mensen duiken onder – 1942
6. Joodse mannen, vrouwen en kinderen worden opgepakt en via Westerbork naar concentratiekampen gedeporteerd en vermoord – 1942 - 1945
7. Nederland is bevrijd en de weinige overlevenden keren terug naar Nederland – 1945
8. Kinderen en kleinkinderen van overlevenden én slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips ter bespreking:

- Bespreek en vergelijk de tijdlijnen.
- Licht de tijdlijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog.
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken.

Opdracht 4

Zie-denk-vraag

Leerlingen beantwoorden aan de hand van de zie-denk-vraag-methode vragen bij een afbeelding. Je kunt ervoor kiezen hen in tweetallen aan de slag te zetten of de afbeelding klassikaal te bespreken door hem op je smartboard te presenteren.

Achtergrondinformatie afbeelding

De afbeelding is een foto van een struikelsteen die werd geplaatst ter nagedachtenis aan Geertruida Regina Polak van Rhijn. De steen ligt voor het voormalig woonadres van Geertruida en haar man Marcus, aan Westzijde 262 in Zaandam. Een struikelsteen, ook wel Stolperstein genoemd, is een gedenksteen, geen grafsteen. Sinds 1992 worden ze gemaakt door de kunstenaar Gunter Demnig. De messingstenen herinneren ons aan slachtoffers van het nationaal socialisme. Er zijn in ongeveer 23 Europese landen zo'n 1200 struikelstenen geplaatst voor de voormalige woonadressen van de slachtoffers.

Verdiepingsvragen: Wat vinden de leerlingen van deze vorm van herdenken? Hebben zij zelf wel eens zo'n steen zien liggen?

Zie-denk-vraag methode uitleg

Deze methode komt uit de **visible thinking strategy** en bevordert open en creatief denken bij leerlingen, het wekt nieuwsgierigheid over een thema en helpt de leerling zijn/haar gedachten te structureren. Vraag leerlingen in 3 stappen vragen te beantwoorden over een bron/foto/object.

1. Wat zie je?
2. Wat denk je?
3. Wat wil je over deze bron weten?

Tips ter bespreking:

- Maak het verschil duidelijk tussen wat je ZIET en wat je DENKT. Bij zien gaat het om objectieve kenmerken: 'een goudkleurig vierkant met een naam erop' Bij denken gaat het om interpretaties: 'ik denk dat het een steen is.'
- Stel open vragen ter verduidelijking: Waarom denk je dat? Wat denken anderen? Wat valt je op? Welk verhaal schuilt er achter de bron?
- Blijf neutraal, er is bij deze oefening geen goed of fout.

Opdracht 5

Zolang je naam wordt genoemd

Leerlingen zoeken de naam op van **Marcus Louis Polak** op www.joodsmonument.nl en onderzoeken wat ze over hem te weten kunnen komen.

Marcus werd geboren in Veendam, was getrouwd met Gertruida Regina Polak-van Rhijn. Beide werden in 1942 in Auschwitz vermoord. Marcus was toen 58 jaar. Marcus, ook wel Moos genoemd, was de oom van de moeder van Leonie (de oudoom van Leonie). Je kunt ter afsluiting een leerling vragen de naam hardop te noemen en de Joodse traditie uitleggen: Zolang je naam wordt genoemd, ben je niet vergeten.

